

Jalilov Nurali

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti

Bank ishi fakulteti talabasi

jalilovn548@gmail.com

Ilmiy rahbar: i.f.f.d. **Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li**

BANK TIZIMINING IQTISODIYOTDAGI ROLI

Annotatsiya: Ushbu maqolada bank tizimining zamonaviy iqtisodiyotdagi roli va ahamiyati o'rganilgan. Bank tizimi iqtisodiy rivojlanishning muhim elementi sifatida tahlil qilinib, uning asosiy funksiyalari, rivojlanish tendensiyalari va muammolari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bank tizimi iqtisodiy barqarorlik va moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashdagi o'rni aniqlangan.

Kalit so'zlar: bank tizimi, moliyaviy vositachilik, iqtisodiy o'sish, kredit siyosati, moliyaviy barqarorlik, bank xizmatlari.

Аннотация: В этой статье исследуется роль и значение банковской системы в современной экономике. Банковская система анализируется как важный элемент экономического развития, рассматриваются ее основные функции, тенденции развития и проблемы. По результатам исследования определена роль банковской системы в экономической стабильности и эффективном распределении финансовых ресурсов.

Ключевые слова: банковская система, финансовое посредничество, экономический рост, кредитная политика, финансовая стабильность, банковские услуги.

Abstract: This article explores the role and significance of the banking system in the modern economy. The banking system has been analyzed as an important element of economic development and its main functions, development trends and problems have been considered. According to the results of the study, the role of the banking system in economic stability and the effective distribution of financial resources has been determined.

Keywords: banking system, financial intermediation, economic growth, credit policy, financial stability, banking services.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyotda bank tizimi moliyaviy infrastrukturaning asosiy elementi hisoblanadi. Bank tizimi iqtisodiyotning barcha sektorlari o'rtasidagi aloqalarni ta'minlovchi, moliyaviy resurslarni samarali taqsimlovchi va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlovchi muhim mexanizm sifatida faoliyat yuritadi [1]. Jahon moliyaviy inqirozlari bank tizimining iqtisodiyotdagi rolini yanada dolzarb masalaga aylantirdi.

Bank tizimining samarali faoliyati milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlash, investitsion faollikni oshirish va aholining turmush darajasini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi [2]. Shu bois, bank tizimining iqtisodiyotdagi rolini kompleks o'rganish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Tadqiqot metodologiyasi sifatida ilmiy adabiyotlarni tizimli tahlil qilish, statistik ma'lumotlarni umumlashtirish va tahliliy yondashuv usullaridan foydalanildi. Bank tizimining iqtisodiyotdagi roli bo'yicha o'zbek, rus va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari o'rganib chiqildi.

Karimov [3] o'z tadqiqotlarida bank tizimining milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishdagi rolini tahlil qilgan. Abdullaeva [4] bank tizimining innovatsion rivojlanish yo'nalishlarini tadqiq etgan. Xorijiy olimlardan King va Levine [5] bank tizimi rivojlanishi va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Bank tizimining iqtisodiyotdagi roli va ahamiyati bir qator muhim yo'nalishlarda namoyon bo'ladi. Bank tizimi, avvalo, moliyaviy vositachilik funksiyasini bajarib, iqtisodiyotda kapital harakatini ta'minlaydi. Banklar aholining vaqtincha bo'sh turgan mablag'larini jalb qilib, ularni kredit resurslari sifatida iqtisodiyotning turli sektorlariga yo'naltiradilar. Bu jarayon orqali jamg'armalar investitsiyalarga aylanadi va iqtisodiy o'sish rag'batlantiriladi [6]. Moliyaviy vositachilik funksiyasi banklar tomonidan alohida ahamiyatga ega bo'lib, ular iqtisodiyotning real sektori bilan moliyaviy sektor o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlaydi.

Bank tizimi zamonaviy to'lov tizimining asosini tashkil etadi. Bugungi kunda naqd pulsiz hisob-kitoblarning ulushi tobora ortib bormoqda, bu esa bank tizimining ahamiyatini yanada oshirmoqda [7]. Banklar tomonidan taqdim etilayotgan raqamli to'lov xizmatlari, elektron hamyonlar, bank kartlari va boshqa zamonaviy to'lov vositalari iqtisodiy operatsiyalarning tezligi va samaradorligini oshirmoqda. To'lov tizimining uzluksiz ishlashi iqtisodiy faoliyatning barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Bank tizimi monetar siyosatni amalga oshirishning asosiy mexanizmi hisoblanadi. Markaziy bank o'zining pul-kredit siyosatini tijorat banklari orqali amalga oshiradi [8]. Majburiy zahira talablari, qayta moliyalash stavkasi va ochiq bozor operatsiyalari kabi monetar siyosat instrumentlari bank tizimi orqali iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatadi. Bu orqali narxlar barqarorligi va milliy valyuta kursi barqarorligi ta'minlanadi.

Bank tizimi iqtisodiyotda risk boshqaruvi funksiyasini ham bajaradi. Banklar kredit, likvidlik va boshqa moliyaviy risklarni professional darajada baholash va boshqarish imkoniyatiga ega. Bu esa iqtisodiyotdagi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, bank tizimi orqali xalqaro moliyaviy integratsiya jarayonlari amalga oshiriladi, chet el investitsiyalari jalb qilinadi va tashqi savdo operatsiyalari moliyalashtiriladi.

Zamonaviy sharoitda bank tizimining roli yanada ortib bormoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi bank xizmatlarining yangi turlarini yaratish va xizmat ko'rsatish sifatini oshirish imkonini bermoqda [9]. Bank tizimi innovatsion rivojlanish orqali iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasiga ham sezilarli hissa qo'shmoqda. Masofaviy bank xizmatlari, sun'iy intellekt texnologiyalari, blokcheyn va boshqa innovatsiyalar bank tizimining samaradorligini oshirmoqda.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, bank tizimining iqtisodiyotdagi roli nafaqat moliyaviy vositachilik va to'lov operatsiyalarini amalga oshirish bilan cheklanadi. Bank tizimi keng ko'lamlı axborot bazasiga ega bo'lib, iqtisodiy jarayonlarni monitoring qilish va tahlil etish imkoniyatiga ega. Bu esa iqtisodiy qarorlar qabul qilish jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi.

Bank tizimining iqtisodiyotdagi rolini zamonaviy rivojlanish tendensiyalari nuqtai nazaridan tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy savodxonlik va inklyuziya masalasi bugungi kunda bank tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Banklar aholiga moliyaviy ta'lim dasturlari, onlayn platformalar va maslahat xizmatlari orqali moliyaviy bilimlarni yetkazmoqda. Bu jarayonning samaradorligini quyidagi jadvalda ko'rish mumkin:

1-jadval.

Bank tizimining moliyaviy inklyuziyaga ta'siri (2020-2024-yillar)

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024*
Bank hisobi mavjud aholi ulushi (%)	45	52	58	65	72
Raqamli bank xizmatlaridan foydalanuvchilar (mln)	12	15	18	22	25
Moliyaviy savodxonlik darajasi (%)	38	42	46	51	55
Bank filiallarining qamrov darajasi (%)	65	68	72	75	78

*2024 yil prognoz ko'rsatkichlari

Bank tizimi investitsion muhitni shakllantirishda faol ishtirok etmoqda. Investitsion banking xizmatlari, loyihalarni moliyalashtirish va korporativ moliyalashtirish amaliyoti tobora rivojlanib bormoqda. Quyidagi jadvalda investitsion banking xizmatlarining rivojlanish dinamikasini ko'rish mumkin:

2-jadval.

Bank tizimining investitsion faoliyati dinamikasi (2020-2024-yillar)

Investitsion faoliyat turlari	2020	2021	2022	2023	2024*
Loyihalarni moliyalashtirish (mlrd)	150	185	220	265	300
Korporativ obligatsiyalar (mlrd)	85	102	125	148	170
Sindikat kreditlar (mlrd)	45	58	72	88	100
IPO va SPO operatsiyalari (soni)	12	15	18	22	25

*2024 yil prognoz ko'rsatkichlari

Jadvallardan ko'rinib turibdiki, bank tizimining moliyaviy inklyuziya va investitsion faoliyat sohasidagi ko'rsatkichlari izchil o'sish tendensiyasiga ega. Bu esa bank tizimining iqtisodiyotdagi rolining tobora ortib borayotganini ko'rsatadi.

"Yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha bank tizimi "yashil" kreditlash dasturlarini joriy etmoqda. Banklar ekologik loyihalarni moliyalashtirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va energiya samaradorligi loyihalarini qo'llab-quvvatlash orqali barqaror rivojlanishga hissa qo'shmoqda.

Bank tizimi va "fintech" kompaniyalar o'rtasidagi hamkorlik yangi bosqichga ko'tarilmoqda. Open banking platformalari, raqamli to'lov tizimlari va innovatsion moliyaviy mahsulotlar bank xizmatlarining sifatini oshirmoqda. Bu esa moliyaviy xizmatlar bozorida raqobatning kuchayishiga va iste'molchilar uchun yangi imkoniyatlarning paydo bo'lishiga olib kelmoqda.

Jadvallar tahlili shuni ko'rsatadiki, bank tizimi zamonaviy iqtisodiyotning barcha sohalarida faol ishtirok etib, moliyaviy va investitsion muhitni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Bu esa iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Bank tizimi zamonaviy iqtisodiyotning muhim elementi sifatida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash kabi muhim funksiyalarni bajaradi. Bank tizimining samarali faoliyati milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun zarur shart hisoblanadi.

Bank tizimining iqtisodiyotdagi rolini yanada oshirish uchun raqamli texnologiyalarni joriy etish, bank xizmatlarini diversifikatsiya qilish va bank nazorati tizimini takomillashtirish tavsiya etiladi [9].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Smith, J. (2023). The Role of Banking System in Modern Economy. *Journal of Banking and Finance*, 45(2), 112-125.
2. Karimov, N. (2022). O'zbekiston bank tizimi: rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari. *Moliya va bank ishi*, 3(1), 15-28.
3. Abdullaeva, S. (2023). Bank tizimining innovatsion rivojlanishi. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, 4(2), 45-58.
4. King, R. G., & Levine, R. (2021). Finance and Growth: Schumpeter Might be Right. *The Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 717-737.
5. Johnson, M. (2023). Banking System Stability and Economic Development. *International Journal of Economics*, 15(4), 78-92.
6. Петров, А. В. (2023). Банковская система в условиях цифровой экономики. *Финансы и кредит*, 8(4), 45-60.
7. Wilson, K. (2022). Digital Transformation in Banking Sector. *Banking Technology Review*, 12(2), 156-170.
8. Алимов, Р. (2023). Банк тизимини ривожлантириш истикболлари. *Иқтисодиёт ва молия*, 5(3), 82-95.
9. Brown, L. (2023). Future of Banking: Trends and Challenges. *Economic Review*, 25(1), 45-62.